

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ — 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

1927

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ," — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 44
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. ΤΡΕ.Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Διὰ μερικὰς λέξεις τῶν Σαρακατσαναίων

Ἐλάβαμεν καὶ δημοσιεύομεν εὐχαρίστως αὐτὸ τὸ γράμμα:

Ἄρτα 2 Μαΐου 1927

Τὸ πρῶτο τεῦχος τῆς «Νέας Ἑστίας» ἐδῶ στήν Ἄρτα τὸ δεχθῆκαμε μὲ μεγάλη μας εὐχαρίστησι, τόσο γιὰ τὸ σοφὸ πρόγραμμα τοῦ περιοδικοῦ, ὅσο καὶ γιὰ τὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ λοιπὰ λογοτεχνικὰ ἄρθρα ποῦ δημοσίευσας. Ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ ὡστόσο ἡ εὐγενὴς καλωσύνη τῆς διευθύνσεως νὰ προσθέσω — ὄχι — νὰ πῶ δύο λόγια γιὰ τὴν κ. Ἀγγελικὴ Χατζημιχαῖλη.

Γιὰ τὴν ἐπιστημονικότητα τῆς μελέτης της δὲν ἔχω νὰ πῶ τίποτε ἢ προσωπικότης τῆς κυρίας εἶναι ἱκανὴ νὰ μᾶς τὴν πιστοποιήσῃ. Ἴσως ὅμως ὁ ζήλος της νὰ κάμῃ εὐήχους δύο-τρεῖς λέξεις τῶν Σαρακατσαναίων, τὴν ἔκαμε νὰ μᾶς δώσῃ τὰς ὀνομασίες 1) τοῦ ἐμπορευομένου τὰ προϊόντα τῆς κτηνοτροφίας 2) τῆς ἀνδρικήσ φορεσιάσ, ὅχι ὅπως τὰς προφέρουν οἱ Σαρακατσαναῖοι, ἀλλὰ ὅπως μπορεῖ εὐκολώτερα νὰ προφερθοῦν. Καὶ 1) τὸν ἐμπορευόμενον τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ὀνομάζει «μπάτσος». Τοῦτο πρέπει νὰ γραφῆ *μπάντζος*, καὶ μάλιστα τὸ ν νὰ μὴ προφερθῆ ἑλληνικά, ἀλλὰ σὰν τὸ γαλλικὸ *μπ* πρὸ *ε*.

2) Τὴν ἀνδρική φορεσιά ὀνομάζει «μπουραζάνα». Καὶ τοῦτο ἐπίσης νὰ γραφῆ *μπουραζάνα*, ἀφοῦ καὶ ἡ ἰδία παρατηρεῖ ὅτι τὸ οὐδέτερον λέγεται «τὸ μπουραζάνι».

3) Ἐκεῖ ποῦ γράφει γιὰ «τὰ φαντὰ γιὰ τὴν οἰκιακὴ χρῆση», λέγει «τορβάδες» «χράμια». Ἄς προστεθῆ ὅτι ὀνομάζονται καὶ «τρουβάδια—ες» καὶ «χεράμια». Αὐτὰ ἄλλως τε δικαιολογοῦνται καὶ μὲ τοὺς γλωσσολογικοὺς κανόνας.

Ὁμιλῶ ὄχι ἀπὸ τρίποδος, ἀλλὰ κατόπιν παρατηρήσεων ποῦ ἔχω κάμει στοὺς Σαρακατσαναίους τῶν Ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων, τῆς περιφερείας τοῦ τριγώνου Ξάνθης, καθὼς καὶ στοὺς Σαρακατσαναίους τῆς Πίνδου. Ἀπὸ τοὺς τελευταίους μάλιστα οἱ Ἠπειρώτες ἀγρότες (Ν. Ἄρτης), ποῦ ἔχω γνωρίσει πολὺ καλά, ἔχουν παραλάβει τὰς ὀνομασίες αὐτὰς καὶ ἄλλες, καὶ τὰς ἔχουν σὲ χρῆση κοινοτάτη, προφέροντας ὅπως παραπάνω ἀναφέρω.

Πάνος Παπασπύρου
Καθηγητῆς

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἡ σύγχρονη ἀνηθικότης τῆς Τέχνης καὶ ὁ πιανίστ Ἀρθούρ Ρουμπινστάιν. — Ἡ διάλυσις τοῦ Συλλόγου Συναυλιῶν.

Ἐποσχέθηκα στὸ προηγούμενον φύλλον νὰ μιλήσω σήμερα γιὰ τὸν Ἀρθούρ Ρουμπινστάιν, τὸν φημισμένον πιανίστ ποῦ ἀκούσαμε τώρα τελευταία στὰς Ἀθήνας, ἕνα κατ' ἐξοχὴν ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον τῆς μεταπολεμικῆς μουσικῆς ἐποχῆς, ποῦ ἀποτελεῖ μιά εἰδικὴ περίπτωσι μὲσα στοὺς σύγχρονους ὁμοτέχνους του. Εἶναι ὁ μεγαλειότερος ἀντιπρόσωπος τοῦ μουσικοῦ συγχρονισμοῦ, γιὰ τὸν ὅποιον ἡ Μουσικὴ

δὲν εἶνε πλέον «ἡ ὕψηλῃ, ἡ οὐρανία θεότης» ποῦ δοξάζει ὁ Γερμανὸς ποιητῆς, ἀλλὰ μιά ἐξαλλὴ Μαινὰς ποῦ μᾶς καλεῖ στήν τέλει Σαββατικῶν ὀργίων. Εἶνε ὁ καλλιτέχνης ποῦ μὲ τὴν τολμηρότατη ἀθαιρεσία τοῦ Δυνατοῦ, καταργεῖ πλέον κάθε ὄριο, κάθε φραγμὸ, κάθε ἠθικὸ νόμον ποῦ κυβερνοῦσε ὡς τώρα τὴν Τέχνη.

Μὰ μπορεῖ τάχα ποτε ἡ Μουσικὴ νὰ εἶνε ἀνήθικη; Ἐξηγοῦμαι. Ἀνήθικη μουσικὴ δὲν εἶνε ἐκείνη ποῦ πραγματεύεται θέματα ἀνήθικα. Εἶνε γνωστὸν πλέον εἰς ὅλους ἀξιῶμα, ὅτι τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε ἀνήθικο στήν Τέχνη ὅταν εἶνε ὄραιο. Ἀνήθικη μουσικὴ εἶνε ἐκείνη, ποῦ προσπαθεῖ μὲ κάθε μέσον νὰ καταλύσῃ τοὺς νόμους τοῦ καλλιτεχνικοῦ σύμπαντος, ποῦ ἀγωνίζεται νὰ γκρεμίσῃ κάθε ἀπολύτως ὄραιον ἰδανικόν, χωρὶς νάχη κανέν ἄλλο ν' ἀναστηλώσῃ στή θέσι του.

«*Μόνον ἡ Τέχνη καὶ ἡ Φιλοσοφία μᾶς φέρουν στήν ἀληθινὴν ἀγιότητα καὶ ὁδηγοῦν στή λύσι τοῦ προβλήματος τῆς Ζωῆς*» λέγει ὁ Σοπεργιάουερ, ποῦ ἦταν κι' αὐτὸς ἕνας μέγας γκρεμιστῆς καὶ καταλύτης τοῦ φιλοσοφικοῦ καθεστῶτος τῆς ἐποχῆς του, ὅπως καὶ ὁ Νίτσε ἀργότερα τῆς δικῆς του ἐποχῆς, ποῦ γκρέμισε μὲ τὰ παντοδύναμα χέρια του τόσα εἰδῶλα, μὰ στή θέσι τους ὑψώσε τὸν ὑπέροχον προ θρόνον τοῦ δικοῦ του Ἰδαγικοῦ. Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς Τέχνης καὶ τῆς Φιλοσοφίας δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ μιά γιγάντια πάλη τῶν μεγάλων δημιουργικῶν πνευμάτων τῶν αἰώνων. Πόσες φορές γκρέμισαν τὰ βάθρα κι' ἔσπασαν οἱ θεοί! Μ' ἀπὸ τὰ θεῖα τους συντρίμματα γεννήθηκαν ἀκόμη μεγαλειότεροι! Ἐνῶ τώρα, στήν ὄραιονκτόνον καὶ ἠθικονκτόνον ἐποχὴ μας, κανένας ὄραιος Θεὸς δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ γεννηθῆ πλέον μέσα ἀπὸ τὰ εἰσέπια τῆς καταστροφῆς ποῦ ἐπιφέρουν ἐκεῖνοι ποῦ καταλύουν τοὺς νόμους καὶ τοὺς προφήτας τῆς Τέχνης. Κάθε ἐπανάστασις εἶνε ὄραία ὅταν συντελεῖται ἀπὸ ἕνα Δημιουργόν, ὅταν φέρῃ μέσα της τὸ σπέρμα τῆς Ἀναδημιουργίας. Καὶ εἶνε μισητῆ, ὅταν φέρῃ μέσα της τὰ σπέρματα ἐνὸς σαδισμοῦ μόνον. Ἡ καταστροφή γιὰ τὴν καταστροφή. Γιὰ τὴν ἀπόλαυσι τῆς καταστροφῆς. Αὐτὸ εἶνε τὸ σύνθημα τῆς συγχρόνου πρωτοπορείας τοῦ μουσικοῦ ὑπερμοντερνισμοῦ. Καὶ ἐδῶ βρίσκεται ἡ ἀνηθικότης. Ἐδῶ ἐμφωλεύει ἡ ἀρρώστεια.

Ἡ μουσικὴ ἀνήθικη! Ποῖα τερατώδης ἀντινομία! Ὁ «ἠθικὸς νόμος» τοῦ Πλάτωνος, ἡ «ψυχικὴ κάθαρσις» τοῦ Ἀριστοτέλους! Καὶ ὅμως αὐτὴ ἡ θεία τέχνη ἔχει καταπέσει σήμερα σ' ἕνα κατώτερον εἶδος αἰσθησιακοῦ παραληρηματός, σὲ μίαν ὑποπτη κατάστασι ἠχητικῆς ὑπνώσεως, ποῦ παρουσιάζει ἔκτυπα πλέον ὅλα τὰ στίγματα καὶ τὰ κλινικὰ συμπτώματα τοῦ ἐκφυλισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας. Ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες μουσικοὶ παιδαγωγοὶ διαπιστώνουν σήμερα μὲ πόνον τὰ φαινόμενα τῆς προϊούσης γενικῆς παραλύσεως τῆς θείας τέχνης, χωρὶς κανεὶς νὰ βρίσκη μέσα του τὴ δύναμι ν' ἀντιδράσῃ. Διότι λείπει γενικῶς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας ἡ Πίστις, ἡ μεγάλη κινητήριος δύναμις τοῦ

Ε. Μ. Π. Ε. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

παντός. Καὶ λείπει ἡ Ἐμπνευσις τοῦ δημιουργοῦ γησε τὰ μεγάλα μουσικά ἀριστουργήματα τῶν αἰώνων. Τί θὰ δημιουργήσῃ τώρα τὸ νέον αὐτὸ μουσικὸν καθεστῶς ποῦ ζητεῖ νὰ οἰκοδομήσῃ χωρὶς κανένα θεμέλιον; Τί θὰ γίνῃ ἡ Μουσική, ὅταν λείψῃ ἀπὸ τὰς βάσεις τῆς Ἀρμονίας ἢ Ἀλήθειας, ἢ Ὑγείας, ἢ ἠθικὴ Ζωὴ ποῦ τὴν συγκροτοῦν; Ἄς πάρωμε ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον ἀφθαστα ἀριστουργήματα τῆς Μουσικῆς, τὸ Adagio τῆς Σονάτας op. 27 N° 1 τοῦ Μπετόβεν. Καὶ ἄς πλησιάσωμε στὸ Ἱερὸν Ἄδυτον αὐτῆς τῆς ἐμπνεύσεως μὲ τὴ φρικίαν τῆς εὐλαβείας ποῦ προκαλεῖ σὲ κάθε πιστὸ ἢ εἰσόδου στὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. . . Ποῦ στηρίζεται λοιπὸν ὅλη αὐτὴ ἡ δημιουργία τῆς Θλίψεως, ἡ θεία ἀποκάλυψις τῆς Παρηγορίας; Ἐπάνω στὸν ἀπλούστερο, στὸ στοιχειωδέστερο μουσικὸ νόμο, ἐπάνω σὲ μιὰ cadence parfaite! Καὶ ποῦ στηρίζεται ὅλο τὸ μνημιώδες οἰκοδόμημα τῆς Πέμπτης Συμφωνίας, τὸ δραματικώτερον συμφωνικὸν δημιούργημα τῶν αἰώνων; Ἐπάνω στοὺς ἀπλούστερους, τοὺς φωτεινότερους συνδυασμοὺς τῶν συγχορδιῶν καὶ τῶν ἀντιθέσεων, ποῦ ὀδηγοῦν εἰς φυσικώτερες λύσεις. Ὁ Μπετόβεν, ὁ Αἰσχύλος τῆς Μουσικῆς, δὲν ζήτησε ποτὲ νὰ φθάσῃ πέραν τῶν φυσιολογικῶν καὶ τῶν νομίμων ὁρίων τῆς Τέχνης. Καὶ ἦταν ἓνας υπεράνθρωπος. Καὶ ἦταν ἓνας Θεός. Καὶ ἔνωσε τὴ γῆ μὲ τὸν οὐρανὸ μὲ τὴ συμβολικὴ κλίμακα τῶν τόνων. Αὐτὸς εἶνε ὁ υπέρτατος ἰδεαλιστικὸς σκοπὸς τῆς θείας Τέχνης, ποῦ δίνει στὰ μεγάλα πνεύματα τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπικοινωνίαν μὲ τῆς αἰώνιας ἀλήθειας, τὴν ἀλάνθαστη διαίσθησι τοῦ μεγάλου ἠθικοῦ νόμου ποῦ διέπει τὸν κόσμον ἀπὸ καταβολῆς. Αἱ πηγαὶ τῆς Μουσικῆς εἶναι βέβαια καθαρῶς πνευματικαί, ἀλλὰ καὶ βαθύτατα ψυχικαί. Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ καταυγάζεται ἀπὸ τὴν αἴγλην τῆς, ὅλοι οἱ αἰῶνες τῆς Χριστιανισμοῦ ἀποκαλύπτουν τὰς υπερόχους μορφὰς τοῦ θερησκευτικοῦ λυρισμοῦ τῆς, ὅλη ἡ Ἐλευθερία τῆς Τέχνης ποῦ χωρίζεται ἀπὸ τὰ δόγματα, μᾶς παρουσιάζει στὴ Μουσικὴ τὴν πλουσιώτερη καὶ μαγευτικώτερη ἀνθῆσι ποῦ ἔχει κατακτήσει τὸν κόσμον. Ἀλλὰ καὶ μέσα στὴ χριστιανικώτερη ὅπως καὶ στὴν παγανιστικώτερη ἐκδήλωσι τῆς θείας Τέχνης, ἐπάνω ἀπὸ τῆς καλλιτεχνικῆς κοσμογονίας τῶν συμφωνικῶν ἐπαναστάσεων, πάντα ὁ ἴδιος ἀκατάλυτος ἠθικὸς νόμος διέπει καὶ κυριαρχεῖ μέσα στοὺς αἰῶνας.

Γι' αὐτὸ ἡ σημερινὴ Τέχνη εἶνε ἀνήθικη. Γιατί ζητεῖ νὰ καταλύσῃ τὸν ἠθικὸν νόμον τοῦ μουσικοῦ Σύμπαντος. Οἱ ἀσεβεῖς ποῦ ζητοῦν σήμερον νὰ τὸν καταρτίσουν, εἶναι ἐσωτερικῶς ἄδαιοι ὅσο καὶ ἂν κατορθώσουν ἐξωτερικῶς νὰ θαμβώσουν τὸν κόσμον μὲ τὰ ἀπατηλά κι' ἐπικίνδυνα θέλητρα ἐνὸς ἀμφιβόλου αἰσθητικοῦ διακοσμητισμοῦ. Ἀλλὰ ἡ μουσικὴ τους φαντασία ἢ ἀρρωστημένη, ἢ μουσικὴ τους φαντασία ἢ ἐξάλλη ἀπὸ μυρίους τεχνητοὺς ἐρεθισμοὺς, δὲν βρίσκουν πλέον πουθενὰ κανένα σταθερὸν ἔρεισμα καμμιὰ βάσι, καὶ καταλήγουν μοιραίως σὲ μιὰ ψυχολογικὴ ἀβουλία ποῦ προκαλεῖ

τὴν παρέκκλισι κάθε καλλιτεχνικοῦ ἐνστίκτου.

Σ' αὐτὲς τῆς θλιβερῆς συγκριτικῆς σκέψεως μ' ἔφεραν διαρκῶς οἱ συναυλίαι τοῦ Ἀρθούρου Ρουμπινσταίν. Μὲ τὴ σύνθεσι καὶ τὴν ἐκτέλεσι τῶν προγραμμάτων του προκαλοῦσε ἓνα κατακτητικὸ κεράνωμα ποῦ ἔκανε στάχτη κάθε ἀνώτερο ἰδανικόν. Ζητοῦσε διαρκῶς μὲ τὴν τέχνην του νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι στὸν κόσμον, ὅτι στὴν τέχνην δὲν ὑπάρχει τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ περνᾷ, ἀπὸ τὴ μουσικὴ στιγμὴ ποῦ ζέρει αὐτὸς νὰ ζήσῃ σὲ ὅλη τῆς τῆς βιαία ἐντατικότητι, χωρὶς νὰ τῆς ζητήσῃ καμμιὰ ἀνύψωσι οὔτε βαθύτερη ὑπόστασι φιλοσοφικῆς ἐννοίας. Ἔτσι μέσα στὴν κορσεμένη ἀπὸ ἠλεκτρισμοὺς μουσικὴ ἀτμοσφαῖρα ποῦ δημιουργοῦσε γύρω του, οἱ θεῖαι ἀποκαλυπτικῆς ἀρμονίας τοῦ Σεζάρ Φράνκ θρηνοῦσαν πνιγμένες, μέσα στοὺς ἀσφυκτικοὺς ἀτμοὺς τῶν ἐξωτικῶν ἀπαισιῶν δράματων τοῦ Στραβίνσκη, καὶ τὰ σαρκαστικά παραληρήματα τῶν ξεσχισμένων ρυθμῶν του πλήγωναν κι' αἱμάτωναν τὰ εὐγενικά φτερά τῶν ἡμέρων τοῦ Σοπέν, ποῦ μάταια ζητοῦσαν νὰ μᾶς ἀνυψώσουν στὸ μεγάλο λυρικὸ ἀναπτέρωμά τους . . .

* * *

Τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας στοὺς μουσικοὺς κύκλους, καὶ σ' ὅλο τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον ποῦ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ μουσικὴ, εἶνε ἡ διάλυσις τοῦ Συλλόγου Συναυλιῶν. Τὰ αἷτια τῆς καταπτώσεως τοῦ Σωματείου αὐτοῦ ποῦ εἶχε συμπτυχθῆ πρό δύο ἐτῶν μὲ τοὺς αἰσιωτέτους οἰωνοὺς γιὰ ἓναν ἀνώτερον καλλιτεχνικὸν σκοπόν, ἔχω ἐκθέσει στὸ πρῶτον μου ἄρθρον τῆς «Νέας Ἑστίας». Σήμερον πρωτεύει καὶ μᾶς ἀπασχολεῖ τὸ ζήτημα τῆς ἀνασυγκροτήσεως μιᾶς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ὀρχήστρας ἐπάνω σὲ νέας ὑγιεῖς καὶ ἀπολύτως καλλιτεχνικὰς βάσεις. Καὶ γιὰ τὴν ὀρχήστραν αὐτὴν εἶνε ἐπείγον νὰ ἐπιστρατευθοῦν αἱ καλλίτεραι μουσικαὶ «μονάδες» ποῦ θὰ τὴν ἀναδείξουν στὸ ὕψος τὸ ἀντάξιόν τοῦ πρώτου συμφωνικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς πρωτεύουσος. Ὁ βιολιστὴς Λυκούδης, στὴν τελευταία Συμφωνικὴ Συναυλία, εἶχε τὴν ὄρατιαν ἐμπνευσι νὰ καθῆσθαι μέσα στὰ πρῶτα βιολιά, ὅστερα ἀπὸ μιὰ λαμπροτάτη ἐκτέλεσι τοῦ Κονσέρτου τοῦ Μπραμς, καὶ νὰ λάβῃ μέρος στὴν ἐκτέλεσι τῆς Εἰσαγωγῆς τῶν «Ἀρχιτραγουδιῶν» τοῦ Βάγνερ. Τὸ ἐπιβλητικὸ παίξιμό του ἀμέσως ὡς ἐκ θαύματος ἐξευγένισε κι' ἀναπτέρωσε τὴν ὀρχήστρα. Καὶ εἶδαν ὅλοι τί σημασία ἔχει γιὰ ἓνα μουσικὸν σύνολον ἓνας παρόμοιος chef d'attaque. Ἄς μὴ νομίσουν πλέον οἱ μέλλοντες ἰθύντορες τοῦ Συμφωνικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ καταδικάσουν σὲ ἀνυπαρξίαν κανένα ἀπὸ τοὺς σημαίνοντας μουσικοὺς παράγοντας τοῦ τόπου. Αὐτὸ ἀγωνίσθησαν νὰ κατορθώσουν οἱ σημερινοὶ κομπάρσοι καὶ ἔφεραν τὸν Σύλλογον Συναυλιῶν στὴν πλήρη ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ του χρεωκοπία.

Τὸ θλιβερόν αὐτὸ φαινόμενον ἄς χρησιμεύσῃ τοῦλάχιστον ὡς δίδαγμα γιὰ τὸ μέλλον.

Σ. Κ. Σ.